

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՌԱԶՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 24րդ շրջանի բաժնորդագրի են է 20 Ֆրանգ. Թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 10 Ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻ Կարսի է նաև բաժնորդագրուի քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 1 Ֆր. (Թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 1 Ֆր.) հաշուելով: Նամակ թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 1 Ֆր. (Թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 1 Ֆր.) հաշուելով: M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Arménia
MARSEILLE (France)

ԻՂԻ ՏԱՐԻ

ԹԻՒ 23

1909 ՅՈՒՆԻՍՅԱՆ 6 ԴՆ

(Հ. Յ. Դեկտեմբեր 24)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Իմպրոպիւթիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները: Գանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Գանուցման 1 միջակայքը 1 ամիսով կ'աւելանայ: 1 քաղաքի որ 2 ամիսով: Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Beaumont, 9.

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐՄԵՆԻԱ" Ի
ԻՂԻ ՏԱՐԵՇՐԶԱՆԻՆ
(1908 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1909 ՅՈՒՆԻՍՅԱՆ)

Ամբողջ 24րդ տարեշրջանի բաժնորդագրի են է 20 Ֆրանգ (4 տուար ամսական) ամէն տեղի համար, ի բաց աւելալ Թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 10 Ֆրանգ բաժնորդագրուի քանի ամսի համար որ ուզուի, ամսականը 1 Ֆրանգ (Թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 1 Ֆր.) հաշուելով: Նամակ թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 1 Ֆր. (Թիւրքիաի և Կարսի մարզերի համար 1 Ֆր.) հաշուելով: M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Arménia
MARSEILLE (France)

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ Սթամբուլի Օթանդակը արձանագրութեան են մեր հրատարակած Օթանդակութեան Կանոնադրին համեմատ, իրաւունք կ'ունենան Արմենիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ զրկուելով և կէս բաժնորդագրուի, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 Ֆրանգով կամ ամսական 1 Ֆրանգով: Կարելի է նաև Օթանդակի նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի զրկել թերթը, 12½ Ֆր. (2½ տուր) բաժնորդագրուի:

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներին Մէնչեսթըրի նահանգին մէջ բնակողներին զիրու թեան համար, կը նշանակուենք «Արմենիաի Օթանդակ»ներէն ծիար Մաղաք Պէրպէրեանի հասցէն, որին կարելի է դիմել թէ՛ բաժնորդագրուելու և թէ՛ մեր հրատարակած տետրակներու գիրքեր գիւրու թեամբ ստանալու: Համարը Ահա այդ հասցէն.
M. G. Berberian
220, Front str.
WORCESTER Mass
Նոյնպէս Նիւ Եորքի, Նիւ Ճէրզիի նահանգներին մէջ և ատոնց մօտակայ տեղեր գտնուողները կրնան դիմել «Արմենիաի Օթանդակ»ներէն ծիար ծիգրան Միգրադեանին որի հասցէն է
Dikran Mizrakjian
121 P. O. Box
WEST HOBOKEN N. J.

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Վեհափառ Մարտիոս Բ. Իզմիրեանի կարողիկոսութիւնը հաստատուած. — Ամեն. Իզմիրեան պատրիարքի նամակը Արմենիայի խմբագրութեան. — Խաբուսեցանք. — Նամակ Թիւրքիաի (Կ. Պոլս). — Նամակ Թիւրքիաի (Պոլս). — Նամակ Ռուսիաի (Կարս). — Վեհ. Հայրիկի կողմէն վարպէ վարձարանի յիսնամեկին առթով. — Հայեր ի Հնդկաստան. — Թիւրքիաի լուրեր. — Արեւելքի գործերը. — Պարսկաստան. — Մահմետականներն ու հնդկները. — Նոր ստացուած հրատարակութիւններ. — Մանուկներ:

ԿԱՐԵՒՐ ԱԶԳ

Կը խնդրուի մեր այն բաժնորդներէ որոնք տակաւին չեն հասուցած մեզ իրենց բաժնորդագրին, փութալ զրկուի:

ՎԵՎՔԱՌ ՄԱՏԹԵՆՈՍ Բ. ԻԶՄԻՐԵԱՆԻ
ԿԱՐԵՒՐ ԿԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

Ամեն. Իզմիրեան պատրիարքին ամբողջ Հայ ազգի կողմէն զրկելու միաձայնութեամբ էջմիածնի Մայր Աթոռի կաթողիկոս ընտրուելու Ռուսիայի Զարէն ալ ընդունուած և հաստատուած է: Մեզ համար ուրախութիւն այդ լուրն ուսն կ'առաւարտութեան կողմէն պաշտօնապէս հաղորդուած է Բ. Դրան, Նորին Բարձր Սրբազնութիւնն արձակելու համար իր թիւրքահայատակութենէ:

Արդէն շատ հաւանական էր Իզմիրեանի ընտրութեան վաւերացումը որովհետեւ Ռուսիայի ցարերը սովորութիւն ունեցած են Հայ ազգի ներկայացուցած Ա ընտրելին իրենք ալ կաթողիկոս ճանչելու: Մեղքիւնդեղի Արքեպ. Մուրադեանց բացառիկ դիրքի մը մէջ կը գտնուէր որ արդեւ եղաւ իր ընտրութեան վաւերացումը: Նա Ռուսիա ծնած լինելով ուսուցատակ էր, բայց Ռուսիան բոլորովին թողնելով Թիւրքիա գնացած և այդտեղ իր ուսուցատակութիւնն ալ թողած էր:

ԱՄԵՆ. ԻԶՄԻՐԵԱՆ ԳՐԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՆԱԽԱԿ ԲԱՐՄԵՆԻԱՆ ԽՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արմենիայի խմբագիր-տնօրէնը շնորհաւորած լինելով Ամեն. Իզմիրեան Արքեպիսկոպոսի պատրիարքական ընտրութիւնը, Նորին Բարձր Սրբազնութիւնը հա-

ճած էր հետեւեալ օրհնածիր պատասխանը զրկել իր ժամանակին, որ այժմ կը հրատարակենք Արմենիայի մէջ երբեք միջոցաւ Հայրիկի պատրիարքի պատրիարքական աթոռը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրուած և վաւերացուած լինելով:

ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ
Համար 147

Կոստանդնուպոլիս, 27 Նոյ. 08

Ազնիւ Սիրելի՛

Դո՛հալ թեմար ստացանք ամսոյս 3/16 թուականաւ Ձեր ուղղած շնորհաւորական գիրը ու կը փութանք մեր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնել որդիական այն անկեղծ զգացումներուն համար, զորս հաճեր էիք արտայայտել այնչափ զգայուն ու այնչափ հասուն տղերով:

Կը մաղթենք Ձեզ կարողութիւն, ու Ձեր պատուական թերթին համար, որ գիտցաւ այնչափ անվեհեր կերպով պաշտպանել Հայուն իրաւունքը, կատարեալ յաջողութիւն և կը նուիրեմք մեր Հայրական ողջոյնն ու օրհնութիւնը:

Հարկ կը համարինք յայտնել թէ ստացած ենք Ձեր հրատարակած թերթին զրկուած թիւերն, որոնց մասին մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք:

Աղօթարար
Պատրիարք Կ. Պօլսոյ
ՄԱՏԹԵՆՈՍ ԱՐԿԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԽԱՐՈՒԵՅԱՆԻ (1)

Մեր ազգային վերջին տղետներէն յետոյ, շատ անգամ լսեցինք այս բացառանշնութիւն, Խաբուսեցանք:

Եթէ այդպէս է, ուրեմն պէտք է վնասները պատճառները թէ ինչու խաբուսեցանք որ մի՛ գուցէ ապագային մէջ ալ նորէն խաբուինք:

Մեր խաբուելու մէկ գլխաւոր պատճառը՝ գործը ուսումնասիրած չը լինել, գործին տղէտ լինելն է: Տգիտութիւնը մարդը գիւրահաւան կը դարձունէ և ո՛վ ինչ լսէ, կը հաւատայ անոր որովհետեւ իրեն պատմուած գործը քննելու, անոր հաւանական կամ անհաւանական լինելը դատելու չափ կարողութիւն, հմտութիւն չունի:

(1) Սրտատպուած Արմենիայի 14րդ տարեշրջանի 20րդ թիւէն (1898 հոկտեմբեր 12):

Միթէ՞ նոյն գիւրահաւանութիւն չհարունակուիր և հիմա, թէ և տարբեր անունի և ձևի տակ: Ինչ պոչաւ որ և անհաւատովի սուտեր այս ու այն կը ստեղծեն յատուկ նպատակով մը և կեղծեն կը տարածեն ժողովրդին մէջ: Եթէ ոմանք չարամտութեամբ հաւատալ ցոյց կուտան այդպիսի լուրերի, կայ մաս մ'ալ որ տգիտարար կը խաբուի ու կը հաւատայ:

Տգիտութիւն որ կըսենք, դպրոցներին մէջ տրուած մտաւոր դարգացումէն զուրկ լինելը միայն պէտք չէ հասկնալ: Այս ալ առանձին մի ուսում է. այս ալ իրեն զատ քերականութիւնն ունի: Մէկը կրնայ ոչ միայն դպրոցին մէջ բարձրագոյն կըրթութիւն ստացած լինել, այլ մինչև իսկ վարժապետ մը, համալսարանական մը, բժիշկ, փաստաբան և այլն լինել, բայց միանգամայն տղէտ լինել մեր ազգային քաղաքական գործերի մասին և խաբուիլ, ինչպէս անուս մէկը, եթէ յատկապէս չէ ուսումնասիրած մեր ազգային և քաղաքական կեանք, անով չէ զբաղուած բնաւ:

Տարակոյս չկայ որ մտաւոր կարողութիւնը զարգացած մէկը՝ եթէ ուսումնասիրէ ազգային գործերն ալ, զանոնք աւելի լաւ հասկնալու կարող կը լինի քան թէ դատողութիւնը չը զարգացած տղէտ մէկը: Բայց երբ նա ալ չկարդայ ազգային վիճակին վերաբերեալ տեղեկութիւններ ու խորհրդածութիւններ, բնականապէս անտեղեկ մնալով անցած դարձածներէն, նա ալ կը խաբուի ինչպէս տղէտ մէկը:

Չխաբուելու համար ուրեմն պէտք է իմանալ ազգին իսկական վիճակը, գիտնալ անոր կեանքը: Ատոր համար ալ պէտք է կարդալ, քննել և ուսումնասիրել անոր վերաբերեալ հրատարակութիւնները:

Անոնք որ կարդալու և ուսումնասիրելու ներդրութիւնն անգամ չեն ուղիւր յանձն առնել, բնականապէս աւելի ծանր ներդրութիւնների կենթարկեն թէ՛ զիրենք և թէ՛ իրենց ազգ, Կարգալ գրել գիտցող մէկը, երբ կրնայ կարգալ բայց կը շարունակէ տղէտ մնալով խաբուիլ, միթէ՞ յանցաւոր չդառնար:

Անցածները Կ. Պոլսէն եկած մի բա-
րեկամ հին Արմէնիաները թերթերով
կարդալէ յետոյ, մեզ կըսէր. «Հիմակ-
ւան այս մեր գլուխ եկած փորձանք-
ներ կը տեսնեմ որ տարիներ առաջ
իրեն մարգարէութիւն հրատարակ-
ւած են եղեր արդէն Արմէնիայի մէջ,
զգուշացունելու համար որ չվտանգուի
նոր սկսուած յեղափոխական գործու-
նէութիւնը: Եթէ Արմէնիայի Թիւրքիա
մուտքն արգելուած չլինէր և մենք
կարենայինք կարգաւ այսպիսի ազա-
տական թերթ մը, շատ մը յուսախա-
բութիւններէ ազատ կը մնայինք:»

Մենք այս խնդիրները միտքը բանալու նը-
պատակով էր արդէն որ 14 տարի ա-
ռաջ հոս եկած և ազատ երկրի մը
մէջ այս հրատարակութեան ձեռնար-
կած ենք որպէսզի այս խնդիրներ յուշ-
ւելով, միտքերն ատենցմով զբաղուին,
տեղեկանան, գարգանան ու չխաբ-
ւին:

Պառաւ կնկան պէս այս ու այն
բամբասեր, յանցանքը Ձարին կամ
Լորտ Սալգարիին վրայ նետելով բա-
ւականանալով օգուտ չունի. իսկ լալկա-
նութիւնը երախայի գործ է: Մինչև
երբ երախայ մնանք. միթէ՞ դեռ
սովորու տարիքը չենք մտած:

Կուզէ՞ք յիշատել — Կարդացէ՛ք
Խաբելը յանցանք է, բայց խաբուիլն
այլ առաքինութիւն մը չէ՛:

Մ. ֆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԲԻԱՆ

Կ. Պոլս, 15/28 դեկտ. 08

Օսմանեան խորհրդարանը սկսած
է կանոնաւորապէս գումարել իր նիս-
տերը, թէպէտ առ այժմ ոչինչ կարելի
է ակնկալել ըստ որում դիւանական
ընտրութիւններ, երեսփոխանաց ընտ-
րական տեղեկագիրներու քննութիւն-
ներ, գահաձախն տրուելիք պատաս-
խանին վիճաբանութիւններ ամբող-
ջովն գրաւած են երեսփոխաններուն
թանկագին ժամերը:

Խորհրդարանին Հայ երեսփոխան-
ներուն թիւը տասն է հիմայ, վաս-
պուրական ևս զրկած ըլլալով իւր
Հայ ներկայացուցիչը. իսկ ծերակոյտի
Հայ անդամները չորս են թուով: Ծե-
րակոյտի նախագահն է անձկամիտ և
սահմանափակ մտքի տէր Քիւլիկ
Սայիտ փաշան. Երեսփոխանաց ժո-
ղովոյ Ա. ատենապետն է Ահմէտ Բիշ-
պէյ ու Բ. ատենապետ թալաթ պէյ:

Աւստրիոյ և Պուլկարիոյ հետ մօտա-
որ համաձայնութեան յոյսերը զգա-
լիօրէն բարձրեցին սեղանաւորական
ու առևտրական հրապարակները, և
եթէ օսմանեան երկրին վերականգ-
մանը համար խոստացուած եւրոպա-
կան փոխառութիւնները և Աւրս-
տրիոյ ու Պուլկարիոյ ընելիք գրամա-
կան հատուցումները ընդհուպ իրա-
կանանան, շատ փայլուն և գեղեցիկ
ապագայ մը վերապահուած է մեզ
(Օսմանցւոցս): Իրարու յաջորդող գա-
րաւոր երկրակործան և մարդախոշոր
բռնակալութիւններ, կրօնական անե-
րող մոլեռանդութիւններ, և ի մասնա-
ւորի վերջին երեսնամեայ Եւրոպեան

Հայալինջ բռնակալութիւնը՝ որուն
քով շատ պզտիկ մնացին լէնկթի-
մուրներու, Շահ Ապպասներու և այ-
լոց վարազութիւնք, այնպէս իմն
կործանած ու անակացուցած են եր-
կիրը որ և ոչ մէկ կուսակալութիւն
ինքն իրեն բաւելու չափ նիւթական
կարողութիւն ունի. իսկ գալով Կ.
Պոլսոյ, գրեթէ ոչ մէկ նախարարու-
թիւն տրամադրելի գումար մ'ունի,
ո'կէ բարեկարգութեան ձեռնարկ գո-
հացուցիչ կերպով ի կատար ածելու
համար. աս վիճակին մէջ՝ գէթ սկզբը
նաւորութեան համար առանց օտար
գրամազուլութիւններու ծախսատանի վե-
րականգնումը անկարելի է, ուստի
տեսնենք Եւրոպացիք ո՞ր աստիճանի
անկեղծ պիտի գտնուին հանգէպ
Թուրքիոյ շաղաւթ այնքան ոսկեպի-
նիկ խոստումներուն մէջ, իրենք որ
օգտուելով մեր ապուշ բռնակալանե-
րուն խաւար տգիտութենէն, քամելով
քամեցին ու ծծելով ծծեցին երկրին
արիւնը:

Քեամիլ փաշան եպարքոսութենէ
տապալելու համար ազգայնամոլ
թուրք մամուլը պայքար բացած է
իւր դէմ:

Հակառակ Գրիգոր Զոհրապի և
ուրիշ մի քանի աշատասէր երեսփո-
խաններու բուռն բողոքներուն՝ հին
բռնակալութեան սարքած ջարդե-
րուն և աւազակութեանց հեղինակ
կարգ մը ոճրագործ հրէշներ պահե-
ցին իրենց աթոռները օսմ. խորհրդ-
արանին մէջ անպատկառօրէն:

Հայ Ազգային Երեսփ. Ժողովոյ
վերջին նիստը շատ փոթորկալից ե-
ղաւ, յորում Տիար Բ. Շահրիկեան
շատ ներհուն բանախօսութեամբ մը
Օրմանեանի հետ պատասխանատու և
մասամբ մեղսակից ըլլանին ապացու-
ցեց և ամբաստանեց նախկին ու նա-
խորդ վարչութիւնները. իւր անա-
ռարկելի տրամաբանութեան և լիզուտ
պերճախօսութեան հետեանքն եղաւ
որ չորս ժամուան վիճաբանութիւն-
ներէ վերջ, վիճեցուց քննիչ յանձ-
նաժողովոյն ընտրութիւնը, գայն յա-
ռալիկայ նստին յետաձգել տալով:

Միացեալ Ընկերութեանց, Ազգա-
յին Պատրիարքարանի, Նպաստից
Սնտուկներու, կարօտելոց օգնող մար-
միններու ինչպէս նաև կրթական ու
քաղաքական ընկերութիւններու հաս-
ցէներուն ուղղեալ գրամական ու գա-
նազան նպաստներ՝ առաւել կամ նը-
ւազ չափով՝ բայց մեթոտիկ շարունա-
կութեամբ մը տեղացնելու վրայ է
Հայութիւնը աշխարհի ամէն կողմա-
նէ, բայց ցաւ է ըսել թէ՛ վերոյիշեալ
մարմիններու գործունէութեանց հա-
մարատուութեան մասին՝ ոչինչ հը-
րատարակութեան տրուելու վրայ է
լրագրութեան մէջ. Ազգը միթէ՞ իրա-
ւունք չունի պահանջելու նոյն իսկ իւր
ամենափոքր մէթալիկին հաշիւը ի-
րենցմէ: Պոլսոյ Հայ մամուլը փոխա-
նակ իւր սինակները դպրոցական
ճառերու նման երկայնապատու ա-
զատութեան երգօրորներով լեցնելու,
պէտք է ամէն օր մի առ մի համար
տայ ընդհանուր աշխարհի Հայութեան
թէ ինչ ըլլալու վրայ են տեղացող ոս-

կիւնները, ո՞րոնք են ստացողները, ո՞ւր
են ընկալագրերը նպաստեցնելու
րուն, և որ ի կարգին, էթէ նախկին
փտած և գեղծանող վարչութեանց
նման, տարիներ անցնելէ վերջ՝ հա-
մագումար կեօթիւրիւ համարատու-
թիւններ ըլլան, շատ մը խաչագող
սրիկայներ Ազգին գրամովը պարար-
տանալներէն յետոյ կրնան մէկմէկ
կերպով ինքզինքնին արդարացնել,
և նոյն իսկ ազգային մաքուր անբասիր
գործիչներու համբաւ ալ չինել ի-
րենց, որոնցմէ շատերը հօս Պոլսոյ
սալայատակներուն վրայ կսկողավիզ
յոխորտանօք սոնքալու վրայ են զար-
դիս:

Երեսագէտայ Ս. Յակովբեանց վա-
քէն այսպէս թէ այնպէս գողցուած
բիւրաւոր ոսկիներ, մեծարժէք աղա-
մանքներ և թանկագին հնութիւններ
եւ երթանք եղած, չարաչահ զեղ
ծուծներով ազգային գրամներ գող-
ցուած իբր գրամազուլի ծառայելու
համար կարգ մը վաճառականներու,
ազատութեան դատին համար անժա-
մանակ կերպով զոհ տրուած հարիւ-
րաւոր հազարաւոր անմեղ նահատակ-
ներ, և նիւթական անհաշուելի միլի-
օններու զոհողութիւններ ոչ-իմաս-
տուն, ոչ-հեռատես, ոչ-դիւանագէտ,
անխոհեմ, եսամոլ, կազմակերպութեան
ոգիէ չուրկ վարիչներու երեսէն՝ այն-
պիսի մեծ և դառնակալիք փորձա-
ռութիւն մը պարտին տուած ըլլալ
մեղի, որ միշտ պարտիմք համար պա-
հանջել ամէն անոնցմէ՝ ընկերութիւն-
ներ ըլլան թէ անհատներ՝ որոնք
խեղճ և մարտիրոսացեալ Հայութեան
ճակատագիրը վարելու ամենափա-
փուկ պաշտօնն են ստանձնած:

ՏԻՐԱՆ-ԹՈՐԳՈՄ

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԲԻԱՆ

Պէյրութ, 3/16 դեկտ. 08

Այսօր Կ. Պոլսէն եկած պաշտօնա-
կան հեռագրով մը ծանուցուեցաւ թէ
վաղը հինգշաբթի դեկտ. 4/17ին պիտի
բացուի օսմ. բարլամէնթը, թող ամէն
պաշտօնատուն և համարէն ժողովուր-
դը խնդակցին... Եւ արդէն վերջին
երեք շաբաթներուն մէջ ներքին նա-
հանքներէն և շատ մը քաղաքներէ
իրարու ետեւ իսլամ երեսփոխաններ
եկան գնացին Պոլս, Պէյրութէն ալ
մէկ իսլամ և մէկ Մարօնիդ կաթոլիկ
գնացին մեծ հանդիսաւորութեամբ
կուսակալն ու բոլոր կառավարական
անձինք և ժողովուրդն ու զինուորա-
կան նուագածու խումբը մինչև ծո-
ղեղը ողջերթի եկած էին: Յաւալի է
ըսել թէ մինչև այսօր հայ երեսփո-
խան մը Պէյրութէն չանցաւ որ մենք
ալ տեսնելու ուրախութիւնն ունե-
նայինք քիչ մը: Դուցէ առարկուի թէ
4-5 հայ երեսփոխան ընտրուելու
յոյս կայ. այս առթիւ կրնանք յիշել
այն առածը որ կըսէ «Մէկ երկու
ծաղկով գարուն չի լինիր»: Ալ ինչ կա-
րելի է յուսալ այսպիսի լոկ իսլամա-
կան բարլամէնթէ մը որուն անդամնե-
րը մեծագոյն մասամբ բարլամէնթի
մը պահանջումներուն ամէն կերպով
տոգէտներ են...:

Դալով այս իսլամ երեսփոխաննե-
րու ընտրութեանց մասին, կը տես-
նենք և կը լսենք ամէն տեղ որ բո-
լորն ալ ի ներքուստ կառավարական
մատով, այսինքն ներքին գործոց նա-
խարարութեան կողմէ ձուլուած կա-
ղապարի մը վրայ ձևուած և կա-
տարուած են, միշտ ի նպաստ իսլամի
և յանաջողութիւն քրիստոնէյէն, մա-
նաւանդ Հայուն Զմուռնանք ըսել ոչ
օսմ. քովիմէն ևս ոչ նուազ օգնե-
լայդ անարդար ընտրութեանց, իր կող-
մէն միշտ և առատօրէն համբաւ-
խութիւն, եղբայրութիւն, ազատու-
թիւն, հաւասարութիւն, օրէնք ու
արդարութիւն չոր ու ցամաք բա-
ւերը չուարելով և ուրիշ այդ օրինակ
աչկապուկի խաղերով, մինչև որ
«ճաներինն ճուկ հանեցին» այսինքն
հասան իրենց նպատակին: Եւ ոչ միայն
այսչափ, այլ նաև ամէն տեղ հին բե-
թիմաններ նոր ջարդի և նոր քաղա-
կան խաղերով սփռելով իսլամաւ յուս-
հատեցուն Հայերը որոնք արդէ
ներկայիս մէջ տիրող մեծ սովի և ա-
ժամանակ հասնող սաստիկ ձմրո-
հանգէպ շուար մնացած էին. ուստի
մեծ մասամբ մեքենաբար, մաս մը
թէ և գիտակ իսլամեան խաղերով
սակալն առ երկրիւրի՝ իսլամներու
տուին ձայներնին և այսպէս ամէն
տեղ խորուելով կորսնցուցին իրա-
ւունքնին: Ինչ որ է, կորուստնին մեծ
է և անգիւտ. ուրեմն նայինք բաց-
ւելիք բարլամէնթի արդիւնքին: Ըստ
իս, մարդորէ ըլլալու հարկ չկայ այժ-
մէն ըսելու համար որ այդ իսլամա-
կան մոլեռանդութեան մէջ ծնած և
միապետական ոգով սնած երեսփո-
խանները նոր ընթիմեան չաղարով նոր
բռնակալութիւն մը հաստատուելէ զատ
ուրիշ ոչինչ պիտի կրնան ընել, միայն
ի միաս հպատակ քրիստոնէութեան
Արդ մեղի համար չէ բարլամէնթը
մեղի համար չէ հիւրընկէթը... վաս-
նի եթէ ստուգու մենք ալ արդար
ժառանգորդ կը ճանչցուինք ներկայ
հիւրընկէթին և բարլամէնթին, ուրեմն
ինչու այսչափ խաղեր կը խաղցուն
ամէն տեղ հայ կամ քրիստոնեայ ե-
րեսփոխան չընտրելու համար. ինչու
այս անուանական ազատութեան ա-
միսներուն մէջ նորէն արիւնահեղու-
թիւններ, յափշտակութիւններ, կեղծ-
քուծներ և հին գրութեան անարգա-
րութիւններ անխնայ և աներկիւղ կը
գործուին ամէն տեղ քրիստոնէից դէմ
և երբ կը բողոքուին հայ թերթերու
մէջ, ինչո՞ւ օսմ. քովիմէն, կառավա-
րութիւնը և թիւրք թերթերը միա-
համուռ կաղապարէն թէ սուտ են
հայ թերթերու գրածները. որպէս թէ
ազատութիւնը, հաւասարութիւնն ու
խաղաղութիւնը ամէն տեղ կատարե-
լապէս հաստատուած ըլլան... Հոս
թող ներուի ինծի որ հարցնեմ. ինչո՞ւ
պիտի ստեն Հայերը չէ՞ որ հինգ ա-
միս առաջ իսլամ ազատականներն էին
հայ նահատակներու հողերը համբու-
րելով խոստովանողները, թէ «ստու-
գիւ Հայերը ամէն գոշոշում կրեցին հին
ընթիմի կողմէն և իրենց նահատակ-
ներու արեամբն էր որ չահեցանք այս
ազատութիւնը...» Արդ՝ հիմայ որ

(Շարունակելի)
 ՎԵՏԱՅՐ
 ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՍԻԱԼՆ
 Կարս, 8/21 դեկտեմբերի 1908
 Ուս. ի սիրտ շտապում եմ հաղորդել
 և՛ յունկան-լեհական մի նոր տեսակի
 արմենի մատնութեան մասին՝ հայ ազ-
 արակնութեան վերաբերմամբ:

Արժանապատիւ Տ. Մեսրոպայ քահանայի ճանիկեան նախագահի հոգաբարձութեան Վարադայ վանուց և պատուարժան անդամոց նորին հոգաբարձութեան, և ամենայն դասուց ժողովրդեան, եկեղեցականաց և աշխարհականաց, արանց և կանանց, մեծաց և փոքունց, որդւոց Մերոց սիրեցելոց և հարազատաց Մայր Աթո-

Որով օրհնեալ և ողջ լինիք. ամէն,
(Իսկականին վրայ ստորագրւած)
ՄԿՐՏԻՉ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ

— Այդ լիա և Ռուսիա իմացուցին
Աստուծոն զարիւն ուր եւրոպական
դեպքանախորհրդին ներկայացուելիք
ինդիւնեւրին վրայ նախնական վիճա-
բանութեան համար իւր առաջարկն
ընդունած են:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Լոնտոնի «Դայմըդին» թէ Սպահանի մէջ խռովութիւններ ծագած են: Շատեր գնացեր ապաստանեն են առաջին հիւպատոսարանը: Ժողովուրդն ոտքի ելած է կառավարչին դէմ որ սաստիկ ծանր տուրքերով կը ճնշէ զիրենք: Ընդհարումներ եղան զօրքերին և գոյհներին միջև: Այսօր զօրքերը կողոպտեցին շուկայն: Այսօր վախի մէջ են կառավարչին ու զլիսաւոր իշխանութիւնները փախան ապաստանեցան անգլիական հիւպատոսարանը: Անիշխանութիւն կը տիրէ քաղաքին մէջ: Բայց վերջին լուրերին նայելով, յեղափոխականներն առ ժամանակեայ կառավարութիւն մը կազմելով կողոպուտն արդիւած և հանդարտութիւն տիրել տուած են քաղաքին մէջ:

ՄԱՀՄԷՏԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ՀՆԴԻԿՆԵՐԸ

Հնդկաստանէն կիմացուեան որ Կալկաթայի մօտիկ Դիւզսկոր ըստած տեղում համակարաններն և հնդկներին միջև արհեստագործական ծագեր են որ անգլիական ոստիկանութիւնը դժուարաւ յաջողեր է հանդարտեցուցել: Նրկու կողմէն շատեր վիրաւորուելու կամ մեռելու են: Արեւմտեան է կրօնական խտրութեան մոլեռանդութենէ: Մահմետականները զոհի համար կովեր մորթեն են մինչ հնդկները կովը կը պաշտեն: Հնդկներն ալ վրէժի համար սատկած խոզեր նետեր են մահմետականներին մզիթներին մէջ որով երկու կողմէն գրգռուած սկսեր են իրար սպաննել:

ՆՈՐ ՍՅԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սպառնալու, Թիւ 4: ՎԱՆՅՈՅԺ Կուս մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կը սրկէ Խրիմեան Հայրիկ: Հրատարակիչ Վ. և Պ. Զարդարեան եղբայրք: Կ. Պոլիս, Տպագր. Յ. Ասատուրեան, 1908: Գին 1 1/2 դրու: Ստանալու համար դիմել հրատարակչին Չաքմագճըլար եօթուցու թ. 24-26: (1876 դեկտ. 1/13ին Վան քաղաքի շուկային թիւրք զօրքերէն յանկարծ հրգեհի և թաւանի տրուելուն վրայ Խրիմեան Հայրիկի դրած մէկ ողբն է որ իր ժամանակին մեծ ազդեցութիւն ըրաւ ընթերցողներին վրայ և յետոյ վերատպումներ ունեցաւ Կովկասի մէջ: Հեղինակին համած առաջին տպագրութիւնն այժմ հազուադէպ տարածած լինելով, կերևի թէ այս նոր տպագրութիւն ընթերցողական է Կովկաս վերատպուածներէն որով անոնց սխալներն ալ կրկնուած են ասոր մէջ. օրինակ, «կուց մի ջուր» եղած է «կուս մի ջուր» որ շատ կը հակասէ Սոլախեանին ուղղուած նախակի «մի կաթ ջուր»ին. վերատպողները գուցէ չեն հասկցեր կուց բառի նշանակութիւնը և կարծեր են զայն ուղղել կուս գինով: Սօլախեանի նոյն նամակին մէջ («ձեր ազիւ սիրտը» եղեր է «մեր ազիւ սիրտը» և այլն: Բայց այդպիսի տպագրական միջոցներ մանր մունր սխալներ իրենց նշանակութիւնը կը կորսնցունեն Հայրիկի այս մեծարժէք և արտայայտ գրուածքին մէջ որ պատմական մեծ նշանակութիւն ալ ունի:)

***

Ազատ մատենաշար. Թիւ 5, Պետրոս Գուրեան. ՆԻԳՆՐ ՆԻ ՏԱՂԱՆԻ. Նդիշէ Սրբազան Դուրեանի բարեհաճ արտօնութեամբ: Հրատարակիչ Վ. և Պ. Զարդարեան եղբայրք: Կ. Պոլիս, Տպագր. Յ. Ասատուրեան, 1908, Գին 1 դրու:

***

ՄԵՐ ԶԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ. Գրեց Մ. Մի-Գասեան: Պատր: Աղլանդեան տպարան. 1909: Գին 6 1/2 դրու: Ստանալու համար դիմել հեղինակին այս հասցեով. The Louye Pub. Co. 380 Atlantic Ave. BOSTON Mass. (Etats-Unis d'Amérique):

(Այսի խմբագիր Տիար Մ. Միսսեանի այս նոր հրատարակութիւնը կարգաւ կը յանձնարարեն յատկապէս ամէն անոնց որոնք կը սիրեն հետաքրքրուիլ հոգեբանական և կրթական խնդիրներով: Միսսեան ազատ գաղափարներով իր խելով ծախս ուսումնասիրութեան առարկայ ըրած է այդ կարեւոր խնդիրները:)

ՄԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է 1909 ԹՈՒԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՀՈՎԻԻ
Հարաբարթերթի

ԶՐՐՐՐԴ ԵՄԱՐԻ

Բաժանորդագրութիւնը
Տարեկան... 4 ուրի.
Կէս տարուան... 2 ու. 50 Կ.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
2 Ի Ը Ն Դ ՈՒ Ն Վ ՈՒ Մ
Դիմել արտասահմանից՝ Rédaction
«Hovive» TIFLIS (Caucase-Russie):

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սուշավայի Լուսաւորչական Հայոց եկեղեցուն համար կը փնտրուի հոգևոր հովիւ մը, վարդապետ կամ քահանայ, որ գտնէ մէկ եւրոպական լեզու լաւ խօսէ (գերմաներէն կամ ֆրանսերէն) և ամէն քահանայական հարկաւոր պաշտօնը կատարել յանձն առնէ: Ասոր փոխարէն հետեւել վարձատրութիւնը կը ստանայ.

Ա. Ամսթոյնի մինչև 150 քրօն:
Բ. Կելուրէն (պաշտօններէ եկաւ մուսներէն) կէսը և
Գ. Բնակարան եկեղեցւոյ բակին մէջ:

Չայս պաշտօնը յանձն առնելու փափաքողներն դիմեն Սուշավայի Հայոց Հոգաբարձութեանը հետեւել հասցեով. Warteres von Prunkul. Suczawa (Bukowina) (Austria):

Ի դիմաց Սուշավայի Լուսաւորչ. Հայոց Հոգաբարձութեան

Նախագահ
Վարդերես Զ. Բրուզգուլ

Ա. Զ. Դ.

Հրատարակիչներուն
«Ուսումնասիրաց Ընկերութիւն»-ն ունի ընթերցատուն մը, որուն համար կարգ մը թերթերու և հանդէսներու բաժանորդագրուած ենք, բայց կը փափաքինք ընթերցատան մէջ պատրաստ ունենալ թրքահայ ու արտասահմանի բոլոր հայ թերթերը, հանդէսներն ու թրջիշները. ուստի հրատարակիչներ, տնօրէններ ու խմբագիրներ թող փութան մէկ մէկ օրինակ զրկել ընկերութեան հասցէին:

Ունինք նաև գրադարան մը, զոր կը փափաքինք ճոխացնել ամէն կարգի հրատարակութիւններով. Պօլսոյ և արտասահմանի բոլոր գրավաճառ-

ները, տպարանագետներն ու հրատարակիչները թող փութան ընդարձակ ու համառօտ գրացանկեր, յայտագրեր ու ծանուցումներ հետեւել հասցէին.

Ուսումնասիրաց Ընկ. Տիգրանակերտ
Société Philomatique. DIARBÉKIR
(Turquie d'Asie)

Ի դիմաց Տիգրանակերտի Ուսմ. Ընկ. Յանձնախումբին

Ատենապետ
Միհրան Պարպաճեան
Ատենադպիր
Յովհաննէս Նրէցեան

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուած գիրքերի մանրամասն ցուցակ հրատարակուած է Արմէնիայի 17րդ շրջանի 38, 39 և 40 թիւերին մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի տպած լինելով, պատրաստ ենք ձրիապէս զրկել անոնց որոնք կը փափաքին մեր գրացուցակներ ունենալ, եթէ գտնէ 50 սանթիմ զրկելով գիրք ու գտնէ նախապէս. այդ ուզուած գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը զըրկուին գրացուցակներն ալ:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ու զողները պէտք է որ ամէն մէկ ծրարի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն: Ամէն երկրի փոստերը, քանի՜ սանթիմի համար ալ լինի, մանրատը փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար Մարտիի մէջ:

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւել գիրքերն որոնց առջեւ նշանակուած գիններն մէջ հաշուուած է նաև զրկելու փոստի ծախքը:

***

ՇԵՔՐԻԻ ՀԱՄԼԷԴԵՐ

Շէքրիի ՀԱՄԼԷԴԵՐ որ արեւմտեան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի թարգմանած է քաջ անգլիագէտ Տիար Գարեգին Յ. Փափազեան, կարելի է ստանալ նաև Արմէնիայի խմբագրատունէն:

Տպագրուած է վիէննայի Միխիթարեան տպարանը, մաքուր թղթի վրայ և ունի մեծ ութանկ գիրքով 183+Գ. Երես:

Գինն է 2 ֆրանք և 50 սանթիմ:

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894)
ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթով 1894 թուականին հրատարակուած այս միաձալ գիրքով և լուսատիպ (phototypique) շքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50x35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70x45 հարիւրորդամէթր քարտնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով Մէլտեղը գրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Քէնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բոլորով 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետներ պատկերներով:

Գինն է 4 ֆրանք. ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ:

***

Գալեմքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբան մինչև մեր ժամանակը. Հատոր 1794-1860: Մէկ լուսատիպ պատկերով: Գինն է, ճանապարհածախքով մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ զրկելով:

ԺԳ

ՄԻ ՊՈԿԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՅԻ
(ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՂԱՆՈՎ)
ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՆԵՐ
ՄԵՐՏԻՑ ԳՈՐԹՈՒԳԱՆԵԱՆ
1894

1 ֆրանք և 40 սանթիմ.
Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % զեղծ լինի:
(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանք է:)

Եղիազար Մուրադեան. Գինն է Պատմութիւն Արշակ Բ-ի և անոր Պորգոյն (Հայոց պատմութեան մի կարեւոր կէտին վրայ քննադատական տեսութիւն մ'է որի համար Մ. Արք. Բէկեան գրած է թէ «Հեղինակին այս ձեռնարկութիւնը պատիւ է բերում իրան և այն ազգին, որին պատկանում է պատմութիւնը»): 2 ֆր. 50

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱԵՆՈՒՄ)
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՂ

ԳՐԵՑ ԱՂԼԱՐԻՑ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած քերականութիւնն է ընտանեկան տիպապատկերներէ մին ուր կը տեսնուի անբարոյական մի հայր իւր ազգականութեան վարքաբարքով ողբալի շարքի պատճառ դարձած է և վերջ վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռք սպաննուած և անհետացած է իսրահէ: Գին 1 ֆրանք:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԲԱՅՆԻ
Խամայի Միլիթարիստները. Ղարաբաղի Աստղագիտը. Գաղտնիքն Ղարաբաղի.
Մի մեծագիր հատորի մէջ ամփոփուած:

Գինն է 6 շիլին ճանապարհածախքով: Հեղինակի միւս երկերի համար եւս պէտք է դիմել:

Mme. Raffi
32, Richmond Gardens
Shepherd's Bush
London W. (England)

ՅՆՈՐԷՆ-ԻՄՐԱԳԻՐ
Մ. ԳՈՐԹՈՒԳԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՏԵՐԸ
Հայերէն գրագիտութեան Գ. Գ. Գ. Գ.
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi